

Statsrådets skrivelse till riksdagen om kommissionens förslag till Europeiska unionens och Euratoms frånträde från energistadgefördraget

I enlighet med 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen kommissionens förslag av den 7 juli 2023 till rådets beslut om unionens frånträde från energistadgefördraget (COM(2023) 447 final), en rekommendation till rådets beslut om godkännande av att Europeiska atomenergigemenskapen frånträder energistadgefördraget (COM(2023) 446 final), beslut om återtagande av förslag till rådets beslut av den 5 oktober 2022 om godkännande av det moderniserade fördraget för EU:s och Euratoms del (C(2023) 4720 final, C(2023) 4719 final) samt en promemoria om förslaget.

Helsingfors den 13 september 2023

Miljö- och klimatminister Kai Mykkänen

Specialsakkunnig Katariina Särkänne

11.9.2023

KOMMISSIONENS FÖRSLAG TILL EUROPEISKA UNIONENS OCH EURATOMS FRÅNTRÄDE FRÅN ENERGISTADGEFÖRDRAGET

1 Bakgrund

Kommissionen offentliggjorde den 7 juli 2023 ett förslag till rådets beslut om unionens frånträde från energistadgefördraget (COM(2023) 447 final), en rekommendation till rådets beslut om godkännande av att Europeiska atomenergigemenskapen frånträder energistadgefördraget (COM(2023) 446 final), samt beslut om återtagande av rådets förslag till beslut av den 5 oktober 2022 om godkännande av det moderniserade fördraget för EU:s och Euratoms del (C(2023) 4720 final, C(2023) 4719 final).

Europeiska energistadgefördraget och protokollet om energieffektivitet och därtill hörande miljöaspekter undertecknades i Lissabon 1994 och fördraget trädde i kraft 1998. Energistadgefördraget är energisektorns avtal om investeringsskydd, handel och transitering och den innehåller även bestämmelser om tvistlösning. Dess syfte är att upprätta en rättslig ram för att främja långsiktigt samarbete på energiområdet på grundval av kompletterande egenskaper och ömsesidig nytta i enlighet med stadgans mål och principer. Finland har godkänt fördraget (FördrS 35–36/1998), liksom även de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen. För närvarande är 52 stater, Europeiska unionen och Euratom parter i fördraget.

Inga nämnvärda ändringar har gjorts i fördragets innehåll sedan 1990-talet. Energistadgans sekretariat föreslog att förhandlingar för att modernisera fördraget skulle inledas, och energistadgans beslutande organ, ministerkonferensen, godkände en förteckning med punkter att behandla vid förhandlingarna i november 2018. Förhandlingarna om att modernisera energistadgan omfattade 15 förhandlingsrundor. Vid förhandlingarna företrädde Europeiska unionen och dess medlemsstater av kommissionen utifrån ett mandat som beviljades den 15 juli 2019. Unionen bildade sina närmare förhandlingsståndpunkter vid de möten som energiarbetsgruppen och den handelspolitiska kommittén i konstellationen tjänster och investeringar höll och där kommissionen i enlighet med sina befogenheter konsulterade medlemsstaterna. En principiell överenskommelse om den reviderade fördragstexten nåddes den 24 juni 2022. Avsikten var att det moderniserade fördraget skulle antas (adoption) vid ministerkonferensen den 22 november 2022, men detta kunde inte göras eftersom EU:s ståndpunkt saknades. Efter antagandet skulle det krävas ytterligare ratificering eller godkännande på nationell nivå för att moderniseringen ska vara bindande.

Kommissionen anser att det inte finns någon väg för EU och Euratom för att moderniseringen av energistadgefördraget ska kunna antas och få verkan, vilket är ett villkor för att EU ska förbli part i fördraget. Kommissionen konstaterar att det inte är ett alternativ för EU eller dess medlemsstater förbli en fördragsslutande part i det nuvarande, omoderniserade energistadgefördraget, eftersom det inte är i linje med EU:s investeringspolitik och investeringslagstiftning och med EU:s energi- och klimatmål. Efter att moderniseringen misslyckades tillämpas energistadgan fortfarande i sin gamla form, och dessutom fortgår unionens interna tvistlösningsförfaranden mellan investerare och EU-medlemsstaterna som EU-domstolen konstaterat att strider mot

EU-rätten. I början av 2023 har situationen för att hitta en gemensam linje på EU-nivå varit mycket oklar och utmanande.

2 Tidigare fördragsförhandlingar och behandlingen i EU

Kommissionen offentliggjorde sina förslag till rådets beslut om antagandet av det moderniserade fördraget för EU:s och Euratoms del (COM (2022) 521 final och COM (2022) 522 final) den 5 oktober 2022. Kommissionen föreslog att EU och Euratom skulle godkänna det moderniserade fördraget.

Finlands ståndpunkt har behandlats i U-skrivelsen 118/2022 rd (E-skrivelsen E 136/2022 rd). Finland ansåg att de rättsliga grunderna för rådets beslut var adekvata och att det moderniserade fördraget skulle kunna antas vid ministerkonferensen den 22 november 2022 om detta överensstämmer med EU:s gemensamma linje.

Under Coreper-beredningen den 18 november 2022 nådde man emellertid inte samförstånd om ståndpunkterna på EU:s och Euratoms vägnar eftersom fyra medlemsstater avstod från att rösta. Dessa medlemsstater hade meddelat att de frånträder fördraget med hänvisning till klimatskäl. Kommissionen fick således inte mandat av medlemsstaterna att anta det moderniserade fördraget på de fördragsslutande parternas konferens. Avsaknaden av EU:s, Euratoms och medlemsstaternas gemensamma ståndpunkt och röstningsmandat hindrar också att reformen av fördraget godkänns av de andra medlemmarna i energistadgan, eftersom EU, Euratom och medlemsstaterna utgör över hälften av parterna i energistadgan. I enlighet med artikel 36.1 och 36.6 i energistadgan krävs att de fördragsslutande parter som är närvarande och röstar på konferensens möten är enhälliga när det gäller att anta ändringar i fördraget, och att dessa parter ska utgöra en enkel majoritet av de fördragsslutande parterna.

Italien frånträdde fördraget 2016, utan någon samordnad EU-ståndpunkt i frågan. Frankrike, Tyskland och Polen har lämnat skriftliga notifikationer om frånträde i december 2022 och Luxemburg i juni 2023. Dessutom har fem andra EU-medlemsstater meddelat offentligt att de har för avsikt att frånträda fördraget. Bestämmelser om frånträde finns i fördragets artikel 47, enligt vilken en fördragsslutande part kan frånträda fördraget genom skriftlig notifikation. Här bör det emellertid beaktas att energistadgefördraget omfattas av både delad befogenhet och EU:s exklusiva befogenhet, och dessutom inkluderar det en så kallad återgångsklausul. Enligt återgångsklausulen är fördragets bestämmelser tillämpliga på investeringar som investerare från andra fördragsslutande stater gjort i den frånträdande statens territorium och på investeringar som investerare från den frånträdande staten gjort i de övriga fördragsslutande staternas territorium under 20 år efter att frånträdet trädde i kraft. Frånträdet träder i kraft ett år efter att notifikationen lämnades eller vid en senare tidpunkt som kan vara angiven i denna.

Kommissionen lade fram sin inofficiella bedömning av möjliga fortsatta steg i processen för att modernisera energistadgan och diskussionen om att stanna kvar i fördraget eller frånträda det på ett gemensamt möte för energiarbetsgruppen och den handelspolitiska kommittén i konstellationen tjänster och investeringar den 7 februari 2023. Enligt kommissionen förefaller det inte möjligt att på nytt förhandla om en reform av fördraget, och å andra sidan är det inte ett alternativ för EU att stanna kvar i den omoderniserade energistadgan. Kommissionen anser att det omoderniserade fördraget inte är i linje med EU:s investeringspolitik eller den gröna given och dessutom innehåller det element som ska anses strida mot EU-rätten. Med beaktande av avsaknaden av rådets gemensamma ståndpunkt ansåg kommissionen att det inte förefaller finnas något sådant alternativ inom synhåll där EU och Euratom skulle kunna godkänna reformen av fördraget,

ratificera den och stanna kvar som fördragsslutande parter i energistadgan. Kommissionen hänvisade i sin bedömning också till parlamentets resolution¹, där parlamentet konstaterade att det välkomnar EU:s och dess medlemsstaters insatser för att driva på moderniseringen av energistadgefördraget. Parlamentet ansåg emellertid att den slutliga texten i det moderniserade energistadgefördraget införlivar delar av kommissionens förhandlingsmandat, men den uppfyller inte EU:s klimatmål. Parlamentet konstaterade dessutom att det uppmanat kommissionen och medlemsstaterna att börja förbereda ett samordnat utträde ur energistadgefördraget.

Enligt den inofficiella riktlinje som kommissionen framförde i februari 2023 föreföll EU:s och Euratoms frånträde från fördraget oundviklig i avsaknad av rådets kvalificerade majoritet och med beaktande av parlamentets resolution. Kommissionen föreslog sålunda i sin inofficiella riktlinje som möjliga alternativ till fortsatta steg: 1) EU:s, Euratoms och medlemsstaternas samordnade frånträde, 2) EU:s och Euratoms frånträde och medlemsstaternas möjlighet att stanna kvar i den moderniserade energistadgan, eller 3) Antagande av det moderniserade fördraget genom rådets beslut och frånträde.

Rådets ordförandeland Sverige lade den 4 maj 2023 fram ett kompromissförslag i rådets arbetsgrupp som baserade sig på alternativ 2 i kommissionens förslag. I enlighet med kompromissförslaget skulle man ha berett två instrument, av vilka det ena skulle ha gällt EU:s och Euratoms frånträde från energistadgan, och det andra skulle ha bemyndigat medlemsstaterna att förbli parter i stadgan, om de så vill. Kommissionen informerade medlemsstaterna på ett gemensamt möte för energiarbetsgruppen och handelspolitiska kommittén i konstellationen tjänster och investeringar den 20 juni 2023 att den inte har för avsikt att lägga fram förslag enligt ordförandelandets kompromissförslag. I stället föreslog kommissionen den 7 juli 2023 att EU och Euratom frånträder energistadgefördraget.

3 Huvudsakligt innehåll

EU:s och Euratoms frånträde från energistadgefördraget

Enligt kommissionen är det nuvarande, omoderniserade fördraget inte i linje med EU:s investeringspolitik och investeringslagstiftning och med EU:s energi- och klimatmål. Sålunda är det inte möjligt för EU eller dess medlemsstater att förbli en fördragsslutande part i det omoderniserade fördraget.

Kommissionen anser fortfarande att slutresultatet av moderniseringsförhandlingarna är i linje med det förhandlingsmandat som erhållits från rådet. Kommissionen konstaterar emellertid i sitt beslutsförslag att det finns ingen sådan kvalificerad majoritet bland medlemsstaterna i rådet att EU och Euratom skulle kunna bemyndigas att anta det moderniserade energistadgefördraget. Dessutom påpekar kommissionen att antagandet av det moderniserade fördraget skulle kräva Europaparlamentets godkännande. Parlamentet har förklarat att det inte understöder godkännandet av reformen av fördraget.²

¹ Europaparlamentets resolution av den 24 november 2022 om resultatet av moderniseringen av energistadgefördraget (2022/2934(RSP)).

² Europaparlamentets resolution av den 24 november 2022 om resultatet av moderniseringen av energistadgefördraget (2022/2934(RSP)).

Eftersom det inte är möjligt att stanna kvar i det omoderniserade fördraget, och det å andra sidan inte finns några praktiska förutsättningar att godkänna reformen av fördraget på EU:s och Euratoms vägnar i enlighet med vad som sägs ovan, anser kommissionen att det enda återstående alternativet är att EU och Euratom frånträder avtalet.

Kommissionen föreslår att rådet antar ett beslut om att unionen frånträder energistadgefördraget och bemyndigar kommissionen att genom en skriftlig notifikation enligt artikel 47.1 i energistadgefördraget anmäla att unionen frånträder fördraget. Dessutom rekommenderar kommissionen att rådet på motsvarande grunder antar ett beslut om Euratoms frånträde från energistadgefördraget.

Återtagande av rådets förslag till beslut om antagandet av den moderniserade energistadgan

Kommissionen återtar de förslag som offentliggjordes den 5 oktober 2022 om antagande av det moderniserade energistadgefördraget på EU:s och Euratoms vägnar (COM(2022)521 final, COM(2022) 522 final). Besluten kunde inte antas i rådet eftersom tillräcklig kvalificerad majoritet saknades. Efter att kommissionen återtagit förslagen är ett godkännande av det moderniserade avtalet för EU:s och Euratoms del således inte längre något alternativ.

Medlemsstaternas frånträde från energistadgefördraget

Kommissionens förslag och rekommendation innehåller inget omnämnande av skyldighet för medlemsstaterna att frånträda energistadgefördraget. Kommissionen har dock kommunicerat förslagspaketet uttryckligen som EU:s, Euratoms och medlemsstaternas samordnade frånträde, och förslagen innehåller inte någon mekanism som bemyndigar medlemsstaterna att förbli parter i fördraget. Eftersom energistadgan till största delen omfattas av EU:s exklusiva befogenhet har kommissionen i den inofficiella riktlinje som offentliggjordes den 6 februari 2023 ansett att medlemsstaterna inte kan förbli medlemmar i fördraget utan EU:s separata bemyndigande. De förslag som kommissionen offentliggjorde den 7 juli 2023 tar å andra sidan inte heller ställning till hur ett eventuellt samordnat frånträde skulle genomföras.

Avtal mellan medlemsstaterna, Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen om tolkning av energistadgefördraget

Kommissionen lämnade den 5 oktober 2022 ett meddelande (COM(2022) 523 final) om ett avtal mellan medlemsstaterna, Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen om tolkning av energistadgefördraget. I det föreslagna avtalet sägs att energistadgefördraget inte är och aldrig har varit tillämpligt på förbindelser mellan aktörer inom EU. Riksdagen har informerat om kommissionens förslag till inbördes tolkningsavtal genom E-skrivelsen 2/2023 rd. Beredningen av det inbördes tolkningsavtalet har dock inte framskridit under våren och sommaren 2023.

Kommissionen anser att det inbördes tolkningsavtalet behövs särskilt i en situation där moderniseringen av energistadgan och dess så kallade REIO-klausul inte godkänns. Genom klausulen begränsas tillämpningen av fördraget vad gäller dess bestämmelser om transitering, förfarandet för att lösa investeringskonflikter, lösandet av tvister mellan stater, samt handel med handelspartner utanför WTO inom regionala organisationer för ekonomiskt samarbete. I praktiken skulle REIO-klausulen utesluta tillämpningen av fördraget till dessa delar inom EU. Kommissionen konstaterar i sina förslag till beslut och rekommendationer som offentliggjordes den 7 juli att man fortsätter förhandlingarna om det inbördes tolkningsavtalet.

4 Den nationella behandlingen av ärendet

Ärendet har beretts vid arbets- och näringsministeriet i samarbete med utrikesministeriet och justitieministeriet.

På grund av ärendets brådskande natur informerades riksdagen först undantagsvis om moderniseringen av energistadgan och kommissionens förslag till rådets beslut om ståndpunkter på EU:s och Euratoms vägnar med en E-skrivelse (E 136/2022 rd), som behandlades i ett skriftligt förfarande av sektionen för energi och Euratom (EU 21) den 26-28 oktober 2022 och i ett skriftligt förfarande av EU-ministerutskottet den 8 november 2022. Riksdagens stora utskott fastställde Finlands ståndpunkt den 18 november 2022. En U-skrivelse (U 118/2022 rd) vars innehåll motsvarar E-skrivelsen lämnades till riksdagen den 16 februari 2023.

Riksdagen har fått E-skrivelsen E 23/2019 rd om behandlingen av kommissionens förhandlingsmandat.

5 Rättslig grund och beslutsförfarande enligt EU-rätten

Materiell rättslig grund

Kommissionen anser att ärendet som gäller unionens frånträde har syften och beståndsdelar inom energiområdet och den gemensamma handelspolitiken. Dessa aspekter är oskiljaktigt förbundna med varandra, utan att den ena är underordnad i förhållande till den andra. Den materiella rättsliga grunden för det föreslagna beslutet om unionens frånträde bör enligt kommissionen därför vara både artikel 194.2 och artikel 207.4 i EUF-fördraget.

I artikel 194 i EUF-fördraget föreskrivs det om energipolitik och enligt punkt 2 ska Europaparlamentet och rådet, utan att det påverkar tillämpningen av andra bestämmelser i fördragen, i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet föreskriva nödvändiga åtgärder för att uppnå målen i punkt 1. Dessa åtgärder ska beslutas efter det att Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén har hörts.

I artikel 207 i EUF-fördraget föreskrivs det om åtgärder på den gemensamma handelspolitikens område. Enligt punkt 3 i artikeln ska dessutom artikel 218 tillämpas, om avtal ska förhandlas fram och ingås med ett eller flera tredjeländer eller internationella organisationer. Med stöd av dessa bestämmelser beslutar rådet med kvalificerad majoritet om förhandlingar om och ingående av avtal.

För Euratoms del föreslår kommissionen artikel 101 i fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen som rättslig grund. Enligt första stycket i den artikeln kan gemenskapen inom ramen för sin kompetens åta sig förpliktelser genom att träffa avtal med tredjeland, internationella organisationer eller medborgare i tredjeland.

Beslutsförfaranden

EU-fördragen innehåller inga bestämmelser om uppsägning eller avslutande av EU-avtal om yttre förbindelser. Sålunda iaktas vid uppsägning eller avslutande av ett avtal samma förfarande som skulle iaktas vid antagande av avtalet. Bestämmelser om förfarandena för antagandet av EU:s internationella avtal finns i artikel 218 i EU-fördraget. Eftersom energistadgan gäller frågor som omfattas av det ordinarie lagstiftningsförfarandet blir artikel 218.6 a v i EUF-fördraget tillämplig i det föreliggande ärendet, enligt vilken rådet antar beslut på förslag av kommissionen efter Europaparlamentets godkännande.

På motsvarande sätt ska beslut om frånträde från energistadgan för Euratoms del fattas på samma rättsliga grund och enligt samma förfarande som när Euratom anslöts till fördraget. Sålunda föreslår kommissionen artikel 101 andra stycket i fördraget om upprättandet av Euratom som rättslig grund, enligt vilken kommissionen ska förhandla om sådana avtal enligt rådets direktiv, och avtalen ska ingås av kommissionen med rådets godkännande. Rådet ska fatta beslut med kvalificerad majoritet.

Energifrågor hör enligt artikel 4.2 i i EUF-fördraget till området för unionens och medlemsstaternas delade befogenheter. Enligt artikel 3.1 e i EU-fördraget har unionen exklusiv befogenhet på den gemensamma handelspolitikens område. Energistadgefördraget innehåller bestämmelser om tvistlösning mellan investerare och staten samt hithörande institutionella bestämmelser, som enligt unionens domstols yttrande 2/5 om frihandelsavtalet mellan EU och Singapore även hör till medlemsstaternas befogenheter. Eftersom energistadgefördraget till sin karaktär har varit ett så kallat blandat avtal, dvs. både EU och EU-medlemsstater är parter i fördraget, ska beslut om både antagandet av det moderniserade fördraget och å andra sidan frånträde från fördraget tas på både EU-nivå och medlemsstatsnivå.

I händelse av EU:s, medlemsstaternas och Euratoms samordna frånträde bör det också säkerställas att beslutsförfarandena överensstämmer med den gällande befogenhetsfördelningen.

Statsrådet tar närmare ställning till den rättsliga grundens ändamålsenligt och det tillämpade beslutsförfarandet när förhandlingarna framskrider.

6 Ekonomiska och andra konsekvenser

De huvudsakliga konsekvenserna av moderniseringen av energistadgefördraget har bedömts i U-skrivelsen U 118/2022 rd.

Kommissionen har inte presenterat någon bedömning av konsekvenserna av frånträdet från energistadgan i samband med de beslutsförslag som offentliggjordes den 7 juli 2023. I samband med den inofficiella riktlinjen i februari 2023 framförde kommissionen dock som en central konsekvens att i enlighet med artikel 47.2 i energistadgefördraget omfattas nya investeringar inte längre av investeringsskyddet enligt fördraget när frånträdet trätt i kraft. Enligt återgångsklausulen i artikel 47.3 omfattas å andra sidan befintliga investeringar av skyddet enligt det omoderniserade fördraget under 20 år efter att frånträdet trädde i kraft. Kommissionen påpekade dock att största delen av energiinvesteringarna i EU-området är interna, och enligt EU-rätten ska tvistlösning enligt energistadgefördraget inte tillämpas på dem. Kommissionen ansåg dessutom att avtal liknande energistadgefördraget inte är nödvändiga för att locka investeringar till EU-området med beaktande av rättsstatsprincipen och nivån på tillgången till rättvisa i unionen. Sålunda har kommissionen bedömt att ett frånträde inte har några betydande konsekvenser när investerare från fördragsslutande stater utanför EU fattar beslut om investeringar i energisektorn i EU. Dessutom påpekade kommissionen att ett frånträde eventuellt har konsekvenser för den internationella organisationens (Energy Charter) verksamhet, bland annat på så vis att EU-medlemsstaternas frånträde minskar organisationens budget. Dessutom påpekade kommissionen att EU har varit den som huvudsakligen drivit på moderniseringen av energistadgan.

För Finlands del skulle den huvudsakliga inverkan av ett frånträde från fördraget vara att Finland skulle frigöra sig från den internationella förpliktelsen att skydda investerare i parterna i energistadgefördraget och deras nya investeringar som gjorts efter frånträdet från fördraget, och å andra sidan skulle finländska nya investeringar i fördragsslutande stater i energistadgan bli utan motsvarande skydd. De negativa sidorna med ett frånträde från fördraget är å ena sidan att man avviker från Finlands etablerade linje att stödja ett avtalsbaserat internationellt system och

spridning av rättsstatsprincipen och å andra sidan att målet att modernisera Europeiska unionens internationella investeringsskyddsavtalssystem försvåras i en situation där man för första gången i huvudsak har lyckats förhandla fram ett multilateralt avtal om målen.

Av de fördragsslutande parterna i energistadgan utanför EU har de flesta endast små eller inga investeringar i Finland och vice versa, även om man granskar alla direkta investeringar oberoende av sektor. Till denna del kan de praktiska konsekvenserna av ett eventuellt frånträde antas vara relativt små, förutsatt att åtgärderna för att försöka begränsa tillämpningen av energistadgan inom EU är framgångsrika.

För att uppnå klimatmålen krävs också betydande privata investeringar i förnybar energiproduktion. På motsvarande sätt kräver återuppbyggnaden av Ukraina betydande investeringar särskilt i den energiinfrastruktur som förstörts i kriget, och privata företag i energisektorn kommer att spela en viktig roll i återuppbyggnaden. Investeringskyddsavtal, inklusive energistadgan, är en faktor som inverkar på stabiliteten och förutsägbarheten i investeringsmiljön. Investeringskyddsavtals faktiska inverkan på var investeringar görs och investeringsbeloppen är dock svårt att bedöma och verifiera, och på teoretisk nivå varierar bedömningarna av konsekvenserna. Dessutom måste man beakta att regler som motsvarar energistadgan ingår i vissa andra av Finlands internationella förpliktelser. Finland har bland annat gällande bilaterala investeringskyddsavtal med största delen av de fördragsslutande parterna i energistadgan som står utanför EU.

Eftersom Ryssland inte längre är en fördragsslutande part i energistadgan kan man anse att energistadgans transiteringsbestämmelser inte har någon direkt betydelse för Finland. Det att hela EU frånträder energistadgan bedöms indirekt eventuellt kunna påverka prisnivån på energi i EU-området, om frånträdet försvårar till exempel gasleveranserna. Det är dock omöjligt att uppskatta konsekvensens omfattning.

7 Förhållande till finsk lagstiftning

Enligt 96 § 1 mom. i grundlagen behandlar riksdagen föreslag till sådana rättsakter, fördrag eller andra åtgärder om vilka beslut fattas inom Europeiska unionen och som annars enligt grundlagen skulle falla inom riksdagens behörighet. Energistadgefördraget innehåller bestämmelser som kan anses höra till området för lagstiftningen. Sådana anses vara framför allt fördragsbestämmelserna om expropriation, behandling av investeringar, investeringsskyddet omfattning samt transitering.

Beslut om frånträde från fördraget fattas för Finlands del av republikens president efter statsrådets förslag till avgörande med stöd av 93 § 1 mom. i grundlagen. Ett frånträde kräver också riksdagens samtycke enligt 94 § 1 mom. i grundlagen, eftersom fördraget innehåller bestämmelser som hör till riksdagens behörighet.

8 Ålands ställning

Enligt 18 § 8 punkten i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter för allmänt behov mot full ersättning. Det kan således anses att energistadgans artikel om expropriation innehåller bestämmelser om vilka det i enlighet med 96 § 1 mom. i grundlagen fattas beslut inom Europeiska unionen och som annars enligt grundlagen skulle falla inom riksdagens behörighet, och som å andra sidan enligt självstyrelselagen även ingår i Ålands lagstiftningsbehörighet.

Självstyrelselagen för Åland innehåller ingen bestämmelse enligt vilken landskapets samtycke skulle krävas för frånträde från internationella avtal.

9 Statsrådets ståndpunkt

Statsrådet finner det viktigt att man utan dröjsmål försöker fatta beslut om riktlinjen på EU-nivå i fråga om godkännandet av en modernisering av fördraget och ett eventuellt frånträde. Härigenom förhindras att bristen på samförstånd inom EU hindrar de andra parterna i energistadgan från att genomföra en modernisering av fördraget. Statsrådet anser vidare att det moderniserade fördraget innehåller betydande förbättringar jämfört med det gällande fördraget, och således är det önskvärt att moderniseringen kan slutföras på internationell nivå.

Statsrådet anser emellertid att EU:s och Euratoms frånträde från fördraget när det gäller den egna befogenheten i princip kan godkännas, eftersom EU:s och Euratoms frånträde sannolikt är det enda praktiskt genomförbara alternativet. Frånträdet bör dock ske så att det grundar sig på behörig rättslig grund och på behöriga beslutsförfaranden och så att unionen befintliga interna befogenhetsfördelning respekteras. Motsvarande omständigheter bör också beaktas vid EU:s, medlemsstaternas och Euratoms eventuella samordnade frånträde.

Om man stannar för att också Finland ska frånträda fördraget anser statsrådet att det är viktigt att det genomförs i enlighet med Finlands grundlag och så att unionens och medlemsstaternas befintliga befogenhetsfördelning respekteras.

Statsrådet anser att en eventuell frånträdesprövning hänför sig ur Finlands synvinkel i huvudsak till investeringsskyddet, reformen av det samt Finlands etablerade linje och må att stödja, stärka och utveckla internationell rätt och det multilaterala avtalssystemet och spridningen av rättsstatsprincipen. Vid bedömningen bör dessutom beaktas att beslutet är förenligt med EU-rätten.

Statsrådet preciserar sina ståndpunkter till förslaget när förhandlingarna framskrider.